

Tekst udviklet på baggrund af dette arbejdsrapport går gennem forfatteren, Nanna Krogh Skjølstrup, til gennemlæsning/redigering inden offentliggørelse.

Antibiotikaanvendelse:

Ændring af forbrugsvaner – vigtige aspekter at overveje.

Fra landmandens perspektiv (Skjølstrup et al., 2021):

Baseret på interviews med 15 kvægboere (varierende produktionsform, alder, køn og ansættelsesforhold).

Antibiotikaresistens er et abstrakt begreb (s. 126 i afhandling)

Blandt andet fordi der hos nogle landmænd er manglende viden om antibiotikaresistens og fornuftigt brug af antibiotika (eksempel på misforståelse: *Penovet er et eksempel på bredspektret antibiotika, fordi det bruges til behandling af så mange forskellige sygdomme. Det skal derfor helst undgås*). Men også fordi antibiotikaresistens er noget, der sjældent mødes ude på besætningerne og derfor tales om i mere abstrakte termer. Eksempelvis ved brug af det distancerende ord "man" eller "vi" og ikke "jeg" i forbindelse med sætninger som "man bør bruge mindst muligt antibiotika, så resistens ikke udvikles". Det handler ikke om hvad landmanden selv kan gøre på hans besætning – det anses ikke som en besætningsproblematik – men nærmere, hvad "de andre" skal gøre. "De andre" værende både svine- og slagtekalveproducenter og læger (privat praktiserende og på hospitaler).

Der kan derfor være behov for at italesætte vigtigheden af også i det danske kvægbrug at sænke brugen af antibiotika og at forholde sig til antibiotikaresistens, for at skabe en større opmærksomhed og forståelse – i sidste ende som en motivation for forandring.

Lovgivnings indvirkning (s. 121 i afhandling)

Lovgivnings indvirkning på antibiotikaanvendelse er afhængig af typen af lovgivning, landmanden er underlagt. For nogle konventionelle landmænd, der med en model 2 sundhedsrådgivningsaftale selv har mulighed for at behandle deres køer, er der en opfattelse af, at de har et bedre kendskab til besætningens sygdomsudfordringer og behandlingsbehov end dyrlægen, hvilket afkobler dyrlægen i det daglige arbejde. For nogle landmænd, der har oplevet at have friheden til selv at behandle men sidenhen har skiftet til en anden produktionsform (økologi) eller sundhedsrådgivningstype med færre behandlingsfriheder, opleves der en manglende tiltro og tillid fra samfundets side til deres dømmekraft og kompetencer. De udtaler, at den restriktive lovgivning føles fordummende. For nogle landmænd, der er underlagt den mest restriktive lovgivning, som kræver dyrlægens tilstedeværelse for igangsættelse af behandling, opfattes lovgivning som noget positivt, der kan være med til at differentiere deres produkter over for forbrugerne, fordi deres produkter er fremstillet under mere restriktive rammer i forhold til antibiotikabrug. Desuden mener nogle af disse landmænd, at lovgivningen generelt hjælper til at skabe en positiv fortælling udadtil mod samfundet og forbrugerne.

Lovgivningen skaber altså nogle mekanismer i landmændenes tilgang til behandling. Det er vigtigt at være opmærksom på og italesætte disse mekanismer i rådgivningsarbejdet mellem dyrlægen og landmanden. Tal om årsagerne til lovgivningens opbygning og vigtigheden af dyrlægens fortsatte indblanding i beslutninger omkring antibiotika – med de globale resistensudfordringer for øje.

Dyrlægens rolle (s. 120 i afhandling)

For nogle landmænd har dyrlægen en afkoblet rolle på besætningen og kommer kun til de lovgivningsbestemte opgaver. Landmændene er af den opfattelse, at de selv er i stand til at udføre de fleste dyrlægeopgaver på besætningen, eller at dyrlægen ikke er i stand til at sætte sig ind i deres produktionsform og tilgang til dyrenes sundhed. For andre landmænd er dyrlægen en vigtig sparringspartner, der har stor betydning for holdningsdannelsen og praktikken omkring antibiotikaanvendelse på besætningen. På besætninger, hvor der er taget en specifik beslutning om at sænke antibiotikaforbruget, kan dyrlægen få en aktiv rolle. Ændringer i besætningens antibiotikapraksis kunne både foranlediges på landmandens og dyrlægens initiativ.

Det er vigtigt at dyrlægen forsøger at sætte sig ind i og viser forståelse for den pågældende landmands produktionsform og mindset for at kunne få indflydelse på og være en værdifuld medspiller på antibiotikaområdet. Overfor meget selvkørende landmænd, kan det være nødvendigt med en større grad af bevisførelse for værdien af dyrlægens arbejde, før større involvering kan forventes.

Andre landmænds indvirkning (s. 123 i afhandling)

Landmænd forholder sig til andre landmænds meninger og praksis omkring antibiotikaanvendelse, når de skal danne deres egen holdning og tilgang til antibiotikabrug. Enten som en måde at tage afstand fra andre landmænds tilgange til antibiotikaanvendelse – især hvis produktionsformen mellem de to er meget forskellige, eller som en inspiration til deres egen tilgang.

Denne tiltro eller mistro mod andre landmænds antibiotikapraksis kan potentielt udnyttes i det rådgivende arbejde. Dyrlægen kan lade gode antibiotikapraksis "rejse" mellem landmænd ved at facilitere møder mellem ligesindede landmænd. Mødet mellem forskelligartede landmænd kan også være meningsfulde, da de store forskelle i tilgange kan skabe stof til eftertanke, såfremt landmændene formår at møde hinanden med åbent sind.

Forbrugernes og samfundets uvidenhed frustrerer (s. 124 i afhandling)

Landmænd har en fælles frustration mod forbrugerne og samfundets uvidenhed om virkeligheden ude på besætningerne, herunder også mediernes fremlægning af kvægbruget som en produktionsform, hvor der bliver ødslet med antibiotika. Blandt nogle økologiske landmænd blev forbrugernes holdninger aktivt tænkt ind i produktionsformen og forsøgt tilgodeset. Forbrugernes holdninger opfattes af disse landmænd som en økonomisk mulighed – de skal tilrette deres produktion efter forbrugernes ønsker, og så vil de forbedre deres omsætning. Et fællestræk på tværs af landmænd fra forskellige produktionsformer er dog, at der er en positiv opfattelse af begivenheder som "Åbent Landbrug" eller "Økodag", hvor forbrugernes møde med landbruget er en god oplevelse, fordi de besøgende viser åbenhed, interesse og forståelse for deres måde at drive landbrug på. I landmændenes optik, er disse besøg med til at bygge bro mellem dem selv og forbrugerne.

Begivenheder som "Åbent Landbrug" kan derfor bruges aktivt som en måde at skabe et større kendskab til landbruget blandt forbrugerne. Og for landmændene, et større kendskab til forbrugernes holdninger og årsager hertil. På den måde kan landmændene på sigt opnå en følelse af større samfundsmæssigt accept og forståelse, der måske vil skabe en større velvilje mod nationale initiativer på antibiotikaområdet og generel ændring af egne antibiotikavaner på baggrund af nationale målsætninger.

Besætningens rammer kan være en udfordring (s. 118)

Nogle landmænd er udfordrede af gamle stalde, der i perioder af året kan give anledning til sygdom blandt deres dyr. Eksempelvis dårligt ventilerede stalde, der giver lungebetændelse hos både køer og kalve.

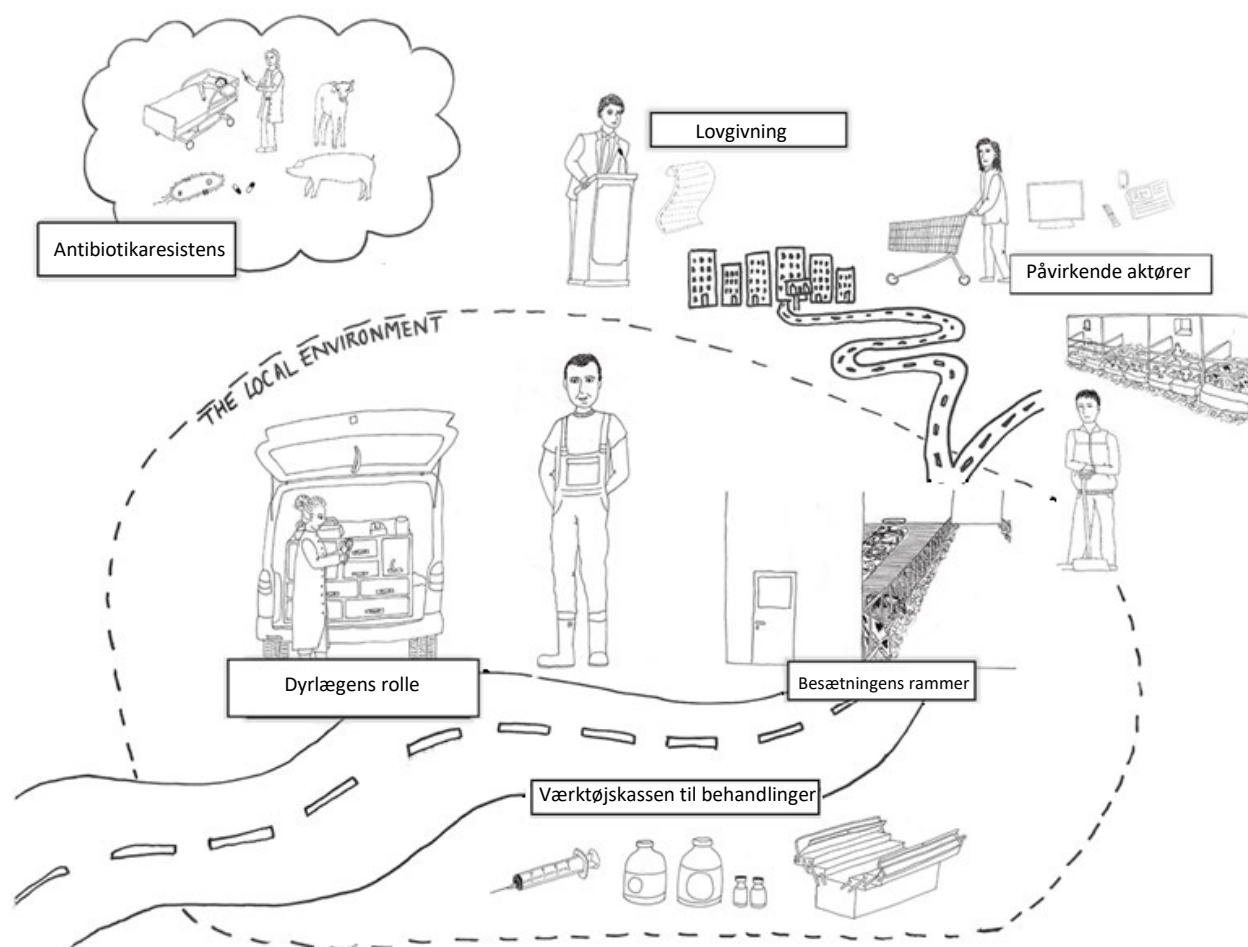
Derudover omtaler landmændene udfordringer ved medarbejdernes kompetencer – at man på en bedrift med mange medarbejdere må sætte "kvalitetsbarren" efter medarbejderen med mindst erfaring. Nogle landmænd ser de nuværende besætningsrammer og sygdomsproblemerne, der følger heraf, som noget uundgåeligt og en præmis. Andre landmænd stiller spørgsmålstejn ved måden vi holder køer på i dag, og forsøger at nytænke rammerne ved at fokusere på robuste dyr, der holdes under mere "naturlige" forhold.

I stil med indvirkningen fra andre landmænds holdninger og praksis, kan møder mellem landmænd med forskellige tilgange til besætningsrammer også faciliteres med fordel, så gode pasningsrutiner og smart udnyttelse af besætningsrammer med dyrenes sundhed for øje kan udveksles.

Den tilgængelige værktøjskasse til behandlinger (s. 115 i afhandling):

Landmænd er underlagt forskellig lovgivning afhængigt af deres produktionsform og sundhedsrådgivningsaftale. Dette har betydning for deres tilgang til behandling, eksempelvis brugen af alternativer til behandling og behandlingstærskler generelt. "Korrekt brug af antibiotika" kan have mange betydninger.

Igen, møder mellem landmænd med forskellige behandlingstilgange kan med fordel arrangeres, så landmænd kan inspirere eller udfordre hinanden på deres mindset omkring "korrekt brug af antibiotika".

Figur 1. Illustration af "Antibiotikalandskabet". Landskabet indeholder elementer, der er vigtige for holdningsdannelse i forhold til antibiotikaanvendelse og som er med til at definere den nuværende anvendelsespraksis, ifølge de interviewede landmænd. Fra Skjølstrup et al., 2022.

Fra dyrlægens perspektiv (Skjølstrup et al., 2022):

Baseret på interviews med 16 kvægdyrlæger (varierende køn, alder og ansættelsesforhold).

Personlige erfaringer styrer behandlingstilgange (s. 149 i afhandling)

Mangel på forskningsresultater vedrørende antibiotikaanvendelse, der er produceret under forudsætninger, som er sammenlignelige med lokale besætningsforhold, forårsager, at dyrlæger i højere grad lader sig styre af personlige erfaringer i deres behandlingsvalg. Mange varianter af "korrekt brug af antibiotika" findes også blandt dyrlæger. Derudover peger dyrlægerne på en udfordring ved det danske veterinære medicinmarked, der er for småt til at medicinindustrien har interesse i at udvikle nye produkter. Dette er i nogle sygdomstilfælde en udfordring for at sikre et fornuftigt brug af antibiotika.

Dyrlægerne efterspørger mere forskning på området – altså lokal/general evidens for behandlingsregimer til bestemte sygdomme. Derudover også udviklingen af "objektive" diagnostiske værktøjer, der kan hjælpe til at mindske variationen mellem dyrlægekollegeres vurderinger og muligheden for at stille en mere præcis diagnose og/eller prognose. Dette kan eksempelvis være cow-side blodprøver eller brug af ultralydsscanning.

Sociale relationers indvirkning (s. 150 i afhandling)

For nyuddannede dyrlæger opleves en diskrepans mellem den teoretiske viden om korrekt brug af antibiotika, de har fået via uddannelsen, og den virkelighed, de møder, i praksis. De føler sig pressede til at anvende antibiotika på en måde, de ikke mener er fagligt korrekt, fordi de ellers af landmanden vil blive beskyldt for eventuelle behandlingsfejl og ikke føle sig bakket op af deres kollegaer i sådanne situationer. Både erfarne og mindre erfarne dyrlæger oplever at blive påvirket i deres antibiotikavalg på baggrund af sociale relationer (kollegaer/klienter). Dette kan være indirekte, fordi landmandens manglende overskud/pasningsevner gør, at dyrene er meget syge når de først præsenteres for dyrlægen. Det kan også være mere direkte, fordi dyrlægen ønsker at opretholde en god relation og et fortsat samarbejde med landmanden. Andre dyrlæger lader sig ikke påvirke af sociale relationer. Forskellige "omvendelsesmekanismer" anvendes af dyrlægerne for at ændre landmændenes holdninger og praksis over tid; enten en konfrontatorisk tilgang, hvor der siges tydeligt fra i situationen, eller en mere "blød" tilgang, hvor landmanden enten fortæller en hvid løgn, eller langsomt, over tid, nudges til at ændre opfattelse. Nudging forstået som at dyrlægen over flere omgange og på forskellige måder introducerer egne holdninger, i et forsøg på at bevare den gode relation og ramme landmanden på tidspunkter, hvor han eller hun er åben for forandringer.

Nyuddannede dyrlæger bør mødes med åbenhed og nysgerrighed af deres mere erfarne kollegaer i nye praksisjobs. Behandlingstilgange bør diskuteres i praksis og en eventuel konsensus findes, og den nyuddannede skal bakkes op over for landmanden.

Besætningsens og lovgivningens rammer påvirker antibiotikaanvendelsen (s. 153 i afhandling)

Dyrlæger er udfordrede af, at de med introduktionen af ny lovgivning i 2006 (liberalisering af medicinanvendelse til landmænd) blev afkoblet de daglige behandlingsbeslutninger i nogle besætninger. Dette mener nogle dyrlæger har været med til at skabe en større "gør det selv" kultur blandt nogle landmænd, der i højere grad inspireres af hinanden frem for dyrlægen, når behandlingsbeslutninger skal tages. Dyrlæger føler et stort ansvar for at sikre et fornuftigt brug af antibiotika ude på besætningerne, og en del af deres arbejde består nu i at kontrollere landmandens antibiotikaforbrug frem for selv at administrere det. Dette giver dem en udfordrende dobbeltrolle på besætningen, hvor de både skal være landmandens tiltroede rådgiver og samarbejdspartner, men samtidig også overvåge og reagere på et

uhensigtsmæssigt antibiotikaforbrug. Dyr lægerne synes det er svært at navigere i denne dobbeltrolle. Samtidig mener nogle dyr læger også at liberaliseringen af medicin anvendelse og den dertil hørende øgede dyr læge-besøgsfrekvens er en god ting, der har øget deres kendskab til og indflydelse på besætningerne. Dog har den mere fastbeskrevne form på sundhedsrådgivningen, herunder landmandens pligt til at have en sundhedsrådgivningsaftale, udfordret både dyr lægens og landmandens motivation og følelse af medbestemmelse i det daglige.

En konkret forslag fra de interviewede dyr læger er, at tillade landmænd kun at have simple penicilliner tilgængelige på besætningen. På den vis vil der være en grænse for, hvor uansvarligt landmændene kan anvende antibiotika, og dyr lægen behøver ikke udøve den kontrollerende rolle i lige så høj grad. Som en konsekvens heraf bør også kravene til indholdet af sundhedsrådgivningen slækkes, så der er tid og plads til en større grad af individuel tilpasning til den enkelte landmænd og dyr læges behov og motivation.

Antibiotikaresistensproblematikken er abstrakt og overskygget af dyrevelfærdsbekymringer (s. 156 i afhandling)

Nogle dyr læger er af den opfattelse, at når de følger den stramme danske lovgivning på antibiotika-området, så gør de automatisk et godt arbejde i forhold til antibiotikaresistens-problematikken og behøver derfor ikke overveje det yderligere i deres daglige arbejde. Der er både dyr læger, der mener, at de møder udfordringer med antibiotikaresistens i deres besætninger, mens andre mener, at de ikke møder det. Fælles for alle dyr lægerne er dog, at de er bekymrede for dyrenes velfærd, og at endnu større reduktion i forbruget ikke må gå på kompromis med dyrevelfærden. Dyr lægerne peger på at andre lande end Danmark har større udfordringer med deres antibiotikaforbrug og derfor bør ændre adfærd før Danmark gør yderligere.

Der kan være behov for en større grad af italesættelse af vigtigheden af fortsat at reflektere over fornuftigt brug af antibiotika for at mindske risikoen for at udvikle resistens – med øje for den danske dyr læges perspektiv og virkelighed.

Referencer til de to udgivne artikler, som dette arbejdsrapport tager udgangspunkt i:

Skjølstrup, N.K., D.B. Lastein, C.S. Jensen, and M. Vaarst. 2021. The antimicrobial landscape as outlined by Danish dairy farmers. *J. Dairy Sci.* 104:1–18. doi:<https://doi.org/10.3168/jds.2021-20552>.

Skjølstrup, N.K., M. Vaarst, C.S. Jensen, and D.B. Lastein. 2022. Danish cattle veterinarians' perspectives on antimicrobial use: contextual and individual influencing factors. *J. Dairy Sci.* 105:1–17. doi:<https://doi.org/10.3168/jds.2021-20981>.

STØTTET AF

Kvægafgiftsfonden

STØTTET AF

Mælkeafgiftsfonden